

Orglarček

Glasilo Orglarske šole v Ljubljani

Lethnik 4 // številka 1 // junij 2026 // ISSN 2536-3409

ORGLARSKA ŠOLA
V LJUBLJANI

ORGLARSKA ŠOLA
V LJUBLJANI

Orglarček

Glasilo Orglarske šole v Ljubljani

Letnik 4
Številka 1
Junij 2026

Izdajatelj

Orglarska šola v Ljubljani
Poljanska cesta 4
1000 Ljubljana

Zanjo

Gregor Klančič, ravnatelj

E-pošta

orglarcek@rkc.si

Uredniški odbor

Neža Jesenko
Polona Mihalič Birska

Oblikovanje in prelom

Simon Korenjak

Lektoriranje

Vida Freljih

Fotografiji na ovitku

Polona Mihalič Birska

Naklada: 200 izvodov
Cena: Ni za prodajo
Tisk: Salve
ISSN 2536-3409

Razmišljamo o ...

- 4 Petje v cerkvenem zboru kot način stika s cerkvenim občestvom

Osebnosti

- 8 In memoriam Prof. Jože Trošt
8 In memoriam Prof. Edo Škulj

Vivat academia, vivant professores

- 9 Novi profesorji na Orglarski šoli v Ljubljani
10 Intervju s prof. Rokom Rakarjem: »Ponosen sem na študente, koliko naredijo v enem letu.«

Časovnica

- 12 Pomembne obletnice v letu 2024
12 Pomembne obletnice v letu 2025
13 Pomembne obletnice v letu 2026

Notna priloga

- 14 Sveta gora se v jesen odeva

Kreš&o

- 16 Za kakšno glasbo se uporablja harmonij?
18 Priprava na študij in nastop pri petju

Ob orglah

- 19 Ekskurzija na Celjsko
20 Kugyjeve orgle v Trstu
22 Največje orgle na prostem v mestu Kufstein v Avstriji

Priporočamo

- 23 Interaktivni muzej Giuseppe Tartini
23 Tone Bianca Dahl: Zbor – petje, vodenje, komuniciranje

Orglarčkov otium

- 25 Glasbeni riž
26 Križanka
27 Še nekaj branja za dobro voljo

Pet let pozneje ...

Pred petimi leti je izšla prejšnja številka Orglarčka. Bil je jubilejno leto, ko smo praznovali 50-letnico Orglarske šole. Številka je bila posvečena dolgoletnemu ravnatelju prof. Jožetu Troštu, ki je leto pred tem praznoval 80 let. Načrti, ki smo jih tedaj postavili in katere smo želeli v kratkem realizirati, le počasi prihajajo k življenju. Imamo nov logotip in nove diplomske listine, prenovili smo spletno stran, seznam vseh naših učencev od leta 1971 naprej, ki bo omogočal preprost vpogled, je skoraj dokončan, Orglarček je končno tu. Trudimo se po svojih najboljših močeh, a vemo – podobno kot se življenje poraja, je neizbežen del življenja tudi umiranje. V teh letih smo se poslovili od velikih imen, povezanih z Orglarsko šolo in cerkveno glasbo nasploh. Jože Trošt, Edo Škulj, Tomaž Tozon, Mirko Cuderman, Saša Frelj, Marko Bajuk, nedavno tudi Tomaž Faganel. Vsak od njih se je na svoj način neizbrisno zapisal v naš spomin. Čas prinaša spremembe, a bistvo ostaja isto: zvestoba glasbi, skupnosti in poslanstvu, ki nam je zaupano. Naj bo ta Orglarček hkrati spomin, zahvala in pogled naprej.

Gregor Klančič

Polona Mihalič Birsa:

Petje v cerkvenem zboru kot način stika s cerkvenim občestvom

DVOSMERNI CESTA: IZZIVI SINODE ZA CERKVENO GLASBO IN IZZIVI CERKVENE GLASBE ZA SINODO

Triletna sinoda se je začela sredi pandemije covid-19, ko se je svet učil živeti z virusom in zato ne preseneča, da je epidemija omenjena že v Pripravljalnih dokumentih¹. Pogled na pandemijo je v teh dokumentih predvsem globalen. Poudarek je na poglobljanju neenakosti med razvitim in nerazvitim svetom ter socialni nepravilnosti zaradi pandemije. V lokalnem smislu je leto 2020 v Sloveniji prineslo izkušnjo bogoslužja in pastoralne dejavnosti na daljavo. Ko so se omejitve nekoliko sprostile, se je izkazalo, da je pandemija marsikje zarezala globoke rane v udejstvovanju in sodelovanju po župnijah. Izkazalo se je, da je obdobje zaprtja bilo kot vihar, ki strese drevo in neusmiljeno odnese listje, ki se ne drži veje dovolj močno. Podobno je veliko posameznikov izgubilo stik z župnijskim občestvom in prekinilo rutino duhovnega življenja, obiska in sodelovanja v različnih pastoralnih skupinah in pri bogoslužju. Mnogi so imeli za to konkretne zdravstvene razloge in omejitve, pri mnogih se je naselil strah, nekateri so ostajali doma, ker so manjše cerkve morale omejevati število prisotnih vernikov in so po nekaterih župnijah

morali celo zaklepati vrata cerkve in zbirati prijave za obisk svete maše. Tako so nekateri začeli obiskovati maše v večjih cerkvah, kjer je bilo več nedeljskih maš in taki strogi ukrepi niso bili potrebni. Praznina se ne pozna le v cerkvenih klopeh, temveč marsikje tudi v cerkvenih zborih. Zato bo eden glavnih ciljev sinodalne hoje tudi po zaključku sinode pritegniti k sodelovanju tiste posameznike in družine, ki so izgubile stik z župnijskimi občestvi, kar je nenazadnje eden temeljnih ciljev sinode, o katerem beremo tudi v sklepah sinodalnih srečanj.

Če se na prvi pogled zdi, da so trije temeljni stebri sinode, občestvo, sodelovanje in poslanstvo, predvsem vprašanje za pastoralno dejavnost, pa se sinoda globoko dotika tudi liturgije in z njo povezane služabnice cerkvene glasbe.

O glasbi kot pomembnem povezovalnem elementu nenazadnje beremo tudi v povzetku sinodalnih prispevkov.¹ Nekaj zanimivih izhodišč za razmišljanja v tem članku temelji tudi na pogovorih na treh zoom-srečanjih, 7. 4., 5. 5. in 2. 6. 2022, v organizaciji Cecilijinega društva.² Ta srečanja dopolnjujejo anketo, ki so jo pripravili člani organizacij, dejavnih na področju cerkvene glasbe.

SINODA KOT SPODBUDA ZA DOSLEDNEJŠE IZVAJANJE SKLEPOV DRUGEGA VATIKANSKEGA KONCILIA

Po radikalnih spremembah, ki jih je prinesel drugi vatikanski koncil in jih podrobneje za potrebe liturgike definirata Konstitucija o svetem bogoslužju³ ter Navodilo o glasbi pri svetem bogoslužju,⁴ lahko predvidevamo, da gre v prvi vrsti za vprašanje, kako v današnjem času

¹ Bertoncel, M. 2022. Povzetek sinodalnih prispevkov. Nadškofija Ljubljana.

² V dogovoru s koordinatorico srečanj, go. Nežo Hribar, v članku ne bomo navajali imen sodelujočih oziroma podpisali njihovih izjav, saj niso avtorizirane.

³ Konstitucija o svetem bogoslužju. Sacram Liturgiam, apostolsko pismo, 1964, slovenski prevod. Ljubljana.

⁴ Navodilo o glasbi pri svetem bogoslužju. Musicam sacram. 1967, slovenski prevod. Ljubljana.

¹ Sinoda 2021-2023 Za sinodalno cerkev, občestvo sodelovanje, poslanstvo. Prevod: Slovenska škofovska konferenca, Ljubljana, september 2021.

“ *Ustrezna izobrazba je ključna za cerkvenega glasbenika. Pomembna naloga cerkvenega glasbenika je, da zazna zmožnosti zbora in občestva in repertoar ustrezno prilagodi glede na sodelovanje in pevske zmožnosti občestva.* ”

uresničevati določila Konstitucije in Navodil. To potrjujejo tudi povzetki sinodalnih srečanj, iz katerih lahko razberemo, da so na sinodalnih srečanjih skupine izpostavile slabo poznavanje liturgije med bogoslužnimi sodelavci, kar je eno temeljnih določil Konstitucije (prim. 115), ki narekuje ustrezno glasbeno in liturgično vzgojo klerikov in laikov.

Do podobnih ugotovitev so prišli tudi udeleženci na srečanjih Cecilijinega društva. Njihove ugotovitve, ki jih bodo avtorji dopolnili s svojimi razmišljanji, bodo strnjene pod tremi stebri sinode, tj. občestvo, sodelovanje in poslanstvo. Vsi trije stebri pa so med seboj povezani in se dopolnjujejo.

SPODBUJATI MLADE ZA POKLIC CERKVENEGA GLASBENIKA

Ena ključnih ugotovitev, ki so jih izpostavili udeleženci srečanj, je potreba po ustreznem izobraževanju cerkvenih glasbenikov in klerikov ter spodbujanje mladih za služenje Cerkvi v različnih službah cerkvenih glasbenikov. V mnogih župnijah vodijo cerkvene zборе ljudje, ki nimajo ustrezne izobrazbe. Ob nagovarjanju mladih jim je

potrebno nuditi tudi ustrezno podporo z okrepljenim medsebojnim povezovanjem mladih in starejših cerkvenih glasbenikov. To obenem kliče k sodelovanju in medsebojni strpnosti ter odprtosti glede izbire programa, kjer je po eni strani gotovo potreba po prevetritvi železnega repertoarja posameznih zborov in drugih sestavov z novostmi. Po drugi strani pa mora biti vključevanje novitet premišljeno in sprejeto po razmisleku o primernosti za rabo pri liturgiji.

Pri vzgoji cerkvenih glasbenikov gre tudi za nalogo katehetov in župnikov, da med mladimi prepoznavajo nadarjene za glasbo, jim predstavijo poklice cerkvenih glasbenikov in jih spodbudijo k izobraževanju oz. ustrezni dopolnitvi glasbene izobrazbe s poznavanjem liturgije in cerkvene glasbe.

Ustrezna izobrazba je ključna za cerkvenega glasbenika. Pomembna naloga cerkvenega glasbenika je, da zazna zmožnosti zbora in občestva in repertoar ustrezno prilagodi glede na sodelovanje in pevske zmožnosti občestva. Pri nekaterih ljudskih pesmih je previsok ambitus. Zato morajo biti organisti večji transponiranja in prilagajanja zmožnostim ljudstva, inštrumenta in pedalne igre, saj lahko z ustrezno poudarjenim basom spodbudijo ljudi, da sledijo ritmu in napevu. Organist mora tudi znati ustrezno izbrati registracijo, da ni premočna in s tem

prevpije ljudstvo ali medla in s tem ne nudi zadostne podpore petju, na kar so opozorili udeleženci na srečanjih Cecilijinega društva.

Zbor lahko spodbudi ljudi k petju, včasih pa se ljudje tudi ustrašijo in ne pojejo, če pri bogoslužju sodeluje zbor. Kot primer obetavne prakse je bil na srečanjih naveden primer, ko se pol ure pred mašo ponovi pesmi, ki se bodo tisti dan pele. Ta primer uvaja pevsko pripravo ljudstva pol ure pred mašo.

Prav tako v Sloveniji še ni množično vpeljan kantor, ki blago spodbuja k petju. Naloga kantorja ni, da dirigira, ampak zgolj spodbuja petje in se v trenutku, ko se ljudstvo dovolj vključi, tudi odmakne. Njegova postavitev ni nujno pred ambonom, v ospredju, ampak morda znotraj ljudstva ali je lahko celo nekoliko odmaknjen (prim. tudi Določila, št. 21).

SODELOVANJE Z DUHOVNIMI IN POVEZOVANJE CERKVENIH GLASBENIKOV

Bistveno je sodelovanje z duhovniki/župniki, ki so nenazadnje ustrezno liturgično izobraženi. Sodelovanje je pomembno, da se uskladi medsebojne želje in pričakovanja duhovnika in cerkvenih glasbenikov in skupno načrtuje zborovsko dejavnost v župniji in vzgojo bodočih kadrov.

Vsekakor je sinoda spodbuda tudi za proaktivno delovanje cerkvenih glasbenikov, da se medsebojno povezujejo in da dajejo pobude za srečanja, izobraževanja, festivale, revije in druge oblike srečanj, za katere čutijo potrebo. Sodelujoči na srečanjih so poudarili potrebo po organiziranih izobraževanjih, spopolnjevanjih tudi po pridobitvi formalne izobrazbe cerkvenega glasbenika. Gre za princip stalnega strokovnega spopolnjevanja in skrbi za strokovno rast. Sodelujoči na srečanju Cecilijinega društva so v tem smislu pohvalili delovanje Zavoda za cerkveno glasbo in delavnice, kot je bila Liturgična glasba slovesnega praznika binkošti, ki jo je organiziral zavod.

Kot primer dobre prakse je bilo izpostavljeno srečanje otroških pevskih zborov na Rakovniku. Spodbuja se, da bi organizirali nekaj podobnega tudi za mladinske zборе in se lahko obudi srečanja cerkvenih zborov na ravni dekanij in škofij, ki so obstajala že pred pandemijo. Ni nujno, da so ta srečanja organizirana kot revije ali koncerti posameznih zborov. Lahko se zastavijo kot skupno petje novitet, priprava skupnega koncerta pesmi/sodelovanja pri maši s pesmimi, ki so vnaprej določene in v grobem prebrane. S tem se spodbudi udeležba tudi manjših ali manj večjih zborov. Pevci dobijo izkustvo pevske priprave in dela z drugim zborovodjem in v večji skupini.

Za otroke bi bilo smiselno organizirati pevsko-duhovne tabore, z zabavnimi tekmovanji. Za mlade cerkvene pevce bi bila zanimiva srečanja po zgledu raznih ministrantskih iger. Izkušnja petja in sodelovanja s sovrstniki ima dvojni pomen: najprej – gre za vzgojo mladih cerkvenih pevcev, obenem je to prek t. i. skritega kurikulumu tudi utrjevanje pripadnosti skupnosti in Cerkvi.

Sodelujoči na srečanjih Cecilijinega društva so opozorili na potrebo po sodelovanju in povezovanju cerkvenih glasbenikov in medsebojnem deljenju notne literature, ki bi morala biti bolj dostopna. Pri tem so udeleženci srečanj razložili, da ni težava dostopnost do novonastalih skladb, odpevov, uglasbitev, ampak predvsem do starih notnih gradiv po korih, ki so pomembna glasbena dediščina.

Kot že prej omenjeno, je potrebno pesmi tudi ustrezno oceniti glede primernosti za liturgično rabo. Udeleženci srečanj ugotavljajo, da dela pogosto niso ustrezno ovrednotena, ne dobijo imprimaturja. Včasih se nekatere stvari nekoliko nepremišljeno odobri, čeprav niso v celoti primerna za liturgično rabo (primer nekaterih pesmi v pesmarici *On živi*). Na srečanjih je bila izpostavljena tudi želja, da bi nova Cerkevna ljudska pesmarica, ki se pripravlja, vsebovala več t. i. mladinskih pesmi. Gotovo je prav, da se prevetri izbor. Glavno vodilo pa mora biti liturgična primernost. Zato bi bilo smiselno pregledati, katere kitice posameznih pesmi je potrebno izpustiti.

V duhu sinode se nagovarja skupino, ki bdi nad prenovo Cerkevne ljudske pesmarice oziroma prenovljene izdaje *Slavimo Gospoda*, da bi izbor vseboval več del skladateljic ter primernih pesmi in drugih glasbenih del, ki so nastala zunaj državnih meja (prim. Pripravljalni dokument).

Profesor Mirko Cuderman je s Slovenskim komornim zborom naredil pionirsko delo na področju predstavitve slovenske sakralne vokalne glasbe. Smiselno bi bilo narediti tudi kakovostne avdio in video posnetke pesmi v ljudski pesmarici. Zgled za to je lahko projekt ustvarjanja posnetkov pesmi, ki so v nemški pesmarici *Gotteslob*.¹

KAKO SPODBUDITI OBČESTVO K SODELOVANJU?

Cerkveni glasbeniki morajo čutiti potrebo, da iščejo načine, kako k sodelovanju pritegniti občestvo.

Težava je, ker mnogim glasba v cerkvi ni tako domača, njihov glasbeni okus oblikujejo popevke in glasbene zvrsti, ki niso vedno blizu cerkveni glasbi. Tudi težja sakralna glasbena dela so za mnoge tuja, saj so oblikovno bližje t.i. klasični glasbi, ki jo mnogi dojemajo kot elitistično oz. je zelo daleč njihovi zmožnosti estetskega doživljanja.

Zato je potrebna sistematična vzgoja od otroškega cerkvenega zbora, prek mladinskega in odraslega zbora. Na tak način se pokriva vse starostne skupine, ki se jim lahko ustrezno prilagodi repertoar glede na njihovo starost in vokalne zmožnosti. Poleg otroškega in mladinskega zbora bi bilo smiselno razmisliti o tem, da otroci in mladi pri verouku poleg verskega znanja ob katehezah sistematično razvijajo tudi poznavanje cerkvenih pesmi, ne le duhovno-ritmične glasbe, ampak tudi nekaj preprostejših ljudskih pesmi, morda tudi nekatere stalne mašne odpeve. Udeleženci srečanja ugotavljajo, da je jezik Cerkevne otrokom in mladim težek in zastarel, zato ga večkrat ne razumejo. Vendar tudi zgornje ugotovitve niso

¹ <https://www.mein-gotteslob.de/startseite/> Datum posnetka 17. 8. 2022.

revolucionarna novost, temveč spodbuda k uresničevanju Navodil (prim. št. 18.).

Na srečanjih Cecilijinega društva so udeleženci izpostavili, da se molitve očenaš ne poje, čeprav spada med prvo stopnjo udeležbe (prim. Navodilo, št. 29.), ker se cerkveni glasbeniki in maševalci pogosto bojijo, da ljudje ne bi peli. Zato je pomembno, da se otroke nauči peti najpogostejši napev očenaša, ki se ga poje v določeni župniji. Tako mladi in otroci ne sodelujejo s petjem pri maši samo takrat, ko pri maši sodeluje otroški ali mladinski zbor. S tem jim pomagamo, da petje postane tudi njihov naraven način molitve.

Sodelujoči na srečanjih so izpostavili tudi vprašanje, če naj pri eni župnijski maši sodelujejo vsi zborovski sestavi ali naj se raje izmenjujejo. Na takšna vprašanja ni enoznačnega odgovora, ker je danost v različnih župnijah glede velikosti župnije in števila zborov ter članov v njih zelo različna. Ustrezno je to, kar deluje in ljudi nagovarja. Po drugi strani pa gre tudi za vprašanje estetike, da ne tlačimo gregorijanskega petja v isti koš z mladinskimi popevkami. Pogosto ljudje pridejo k določeni maši tudi s pričakovanji, kakšno zvrst glasbe lahko pričakujejo glede na to, kaj jih duhovno bolj nagovori in kje se čutijo, da bi lahko sodelovali.

Drugi pomembni vidik je tudi duhovna dimenzija in skrb za duhovno rast cerkvenih glasbenikov in pevcev, kajti ne smemo pozabiti na temeljno podstat, da je liturgična glasba molitev, ki ni sama sebi namen, ampak je njen namen »čast Božja in posvečenje vernikov« (Navodilo: 4). Sakralna umetnost je v človeški jezik in čutnost človeških organov, v podobo v upodabljalno umetnosti in zvok v liturgični glasbi, prevedeno učlovečenje Božje skrivnosti. Zato mora glasba v cerkvi odzvanjati naš odnos, našo ljubezen do Boga, ki je neizogibno povezana tudi z našim odnosom in ljubeznijo do bližnjega in skupnosti.

SKLEP

Sinoda je lahko pozitivna spodbuda za poživitev in obuditev vsega, kar je zamrlo ali se ohladilo v času epidemije. Vsi problemi, ki so jih izpostavili udeleženci na srečanjih v organizaciji Cecilijinega društva, kažejo na to, da je v cerkvenih glasbenikih želja po izboljšanju razmer in sodelovanju med tistimi, ki gojijo tradicionalno cerkveno glasbo in tistimi, ki jim je bližje ritmično-duhovna glasba.

Uspeh in pozitivne premike pa ne morejo ustvariti le pogumni posamezniki, temveč je proces, ki ga morajo vsi

Gotovo je poslanstvo cerkvenih glasbenikov, da najprej približajo ljudstvu glasbeno dediščino Cerkve, npr. Gregorijanski koral, ohranjajo živo dediščino cerkvene glasbe, ki je sooblikovala in sooblikuje tudi našo narodno identiteto (prim. Navodila, št. 52) ter skrbijo za njen prenos na bodoče generacije. Cerkveni glasbeniki pa morajo vnašati tudi svežino in biti odprti za novosti.

Udeleženci srečanj so izpostavili tudi problem, da mnogi ljudje, ki sodelujejo pri petju, ne poznajo besedila. Ponekod so v cerkvah panoji, zasloni, drugod pesmarice. Branje drobnih črk v pesmaricah predstavlja težavo za starejše in slabovidne osebe. Panoji pa so lahko problematični, ker kazijo podobo sakralnih stavb. Primer dobre prakse so zato snopiči z izborom pesmi in odpevov za posamezno obdobje cerkvenega leta. Take zbirke so bolj pregledne in besedilo lažje berljivo kot drobni tisk žepne izdaje Cerkvene ljudske pesmarice, izbrane so res tiste pesmi in odpevi, ki se pojejo v določeni župniji v nekem obdobju cerkvenega leta. Med zelo pozitivne primere sodelovanja je bila izpostavljena skupnost Emanuel, kjer jim uspeva, da vsi sodelujejo pri petju.

POSŁANSTVO

Gotovo je poslanstvo cerkvenih glasbenikov, da najprej približajo ljudstvu glasbeno dediščino Cerkve, npr. gregorijanski koral, ohranjajo živo dediščino cerkvene glasbe, ki je sooblikovala in sooblikuje tudi našo narodno identiteto (prim. Navodila, št. 52) ter skrbijo za njen prenos na bodoče generacije. Cerkveni glasbeniki pa morajo vnašati tudi svežino in biti odprti za novosti.

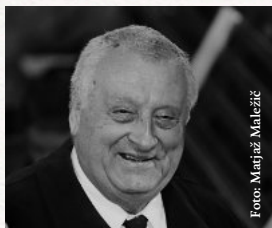
deležniki prehoditi skupaj. Drugi vatikanski koncil se je odvijal v drugačnem političnem, tehničnem in duhovnem času. Enako velja za Navodila o glasbi pri svetem bogoslužju. Kljub vsemu je smiselno, da se lahko ozremo nazaj in jih na novo preberemo kot spodbudo za bolj dosledno uresničevanje. Obenem pa je taka časovna oddaljenost tudi poziv k razmisleku o tem, da se določena pravila, kot je npr. zadnji stavek 23. člena Navodil, premisljijo v duhu sprememb v sodobni Cerkvi in njenih naukih.

Ravno umetnost in še posebej glasba je tista univerzalna govornica, ki zmore nagovoriti, zblížati in povezati ljudi različnih starosti, kultur in svetovnonazorskih prepričanj. Te moči in potenciala umetnosti in glasbe se morda ni dovolj poudarilo v različnih sinodalnih srečanjih in spremljajočih dokumentih.

Polona Mihalič Birsa

In memoriam
Prof.
Jože Trošt

1940–2023

Spoštovani, dragi profesor Trošt!

Od leta 1970, ko Vam je škof Pogačnik naročil, da obudite Orglarsko šolo, ste svoje poslanstvo predano opravljali polnih 43 let. Kot skladatelj, zborovodja, organist in urednik ste zapisani ob bok našim največjim glasbenikom.

Spoznal sem Vas v poznih 80. letih na Orglarskem tečaju v Novi Gorici, ki se je nedavno takrat odprl kot podružnica ljubljanske šole. Leta 1999 sem obotavljajoče postal Vaš organist, leto pozneje pa sem se Vam pridružil tudi na Orglarski šoli v Ljubljani. Verjetno Vam je bilo nekoliko v nadlogo, ko sem Vas prosil, da teden vnaprej poveste, katero mašo naj se naučim (vsak teden je bila druga). Ob Vas sem rasel in se krepil kot cerkveni glasbenik. Vedno pogosteje sem skozi Vaš prijazen pogled, nasmeh, zanimiv dovtip ugledal Vašo nežno in občutljivo dušo. To sem vedno bolj opazal tudi v Vaših skladbah, iz katerih je preko čistega krepkega glasbenega izraza sicer vela sveta mogočnost.

Prihajala so leta, ko je marsikaj začinjalo usihati; število slušateljev na šoli, skrb za cerkveno zborovsko petje. Začutil sem, kako Vas preveva občutek nemoči, vendar ste si verjetno mislili: seme je padlo, nekaj tudi na dobro zemljo, in to bo rodilo sad. Ni vse v naših rokah.

Zadnja leta Vam je Vsemogočni začel nalagati nove križe, križe bolezni. Občudovanje do Vas se je sedaj v meni porajalo iz tega, ko sem videl, kako vdano ste vse to sprejemali in kakšno milino ste izžarevali.

Dragi profesor, hvala vam za vse! Spočijte si zdaj od svojega truda.

(povzetek poslovnega nagovora)

Gregor Klančič

In memoriam
Prof.
Edo Škulj

1941–2024

Manj kot leto dni po prof. Troštu, ki se mu je Orglarček posvetil v posebni številki, se je s tega sveta poslovil še eden stebrov slovenske sakralne glasbe, prof. Edo Škulj. V njegovih biografijah beremo, da je bil vsestransko dejaven, kot duhovnik, muzikolog, publicist, urednik, pedagog in organist.

Bil je tudi profesor na Orglarski šoli v Ljubljani. Poučeval je zgodovino glasbe in organologijo, kjer se je podpisal tudi pod učbenike. Svoje pedagoško znanje je razdal tudi na Pedagoški fakulteti v Mariboru.

Njegova življenjska pot je bila zelo razvejana. Rodil se je na Dolenjskem, v času vojne vihre. Po osvoboditvi, leta 1948, se je družina preselila v Argentino. 1965 je prejel mašniško posvečenje in nadaljeval študij na papeškem inštitutu za cerkveno glasbo v Rimu, kjer je leta 1975 doktoriral.

Vrnil se je v domovino in deloval kot korni vikar, organist in vodja škofijskega glasbenega sveta. Bil je urednik revije Cerkevni glasbenik.

Skupaj z Milkom Bizjakom je med pionirji raziskovanja orgel na Slovenskem. Publikacija Orgle na Slovenskem je še dandanes ključna referenca za vsako tovrstno raziskovanje. Slušatelji Orglarske šole poznamo njegova dela Pregled cerkvene glasbe, Leksikon cerkvenih glasbenikov ter Vodnik po duhovni glasbi. Organisti smo mu hvaležni za Musica Sacra Slovenica, notiranje in pregled pesmi, ki so posnete na kasetah in zgoščenkah.

Ko prebiramo vse, kar je v življenju ustvaril in zapisal, se mu lahko samo z občudovanjem poklonimo in zaploskamo v spomin in hvaležnost za tako polno in plodovito življenje.

Polona Mihalič Birsa

Novi profesorji na Orglarski šoli v Ljubljani

Organist je velikokrat tudi skrbnik orgel in kadar stvari na tako kompleksnem inštrumentu ne delujejo, je prav, da poznamo, kaj je lahko narobe in katerih del se lahko lotimo sami, da ne naredimo še večje škode.

Kako so orgle sestavljene in kako se je njihov razvoj spreminjal od antike do danes? Na kaj sploh igramo in kako zrak pride do piščali? Na ta in na še mnoga druga vprašanja je odgovoril **Luka Posavec**.

Luka je bivši učenec Orglarske šole in študent organologije v Weimarju. Skupaj z Alešem Razpotnikom, ki ima veliko bogatih izkušenj s popraviljem orgel in drugih inštrumentov s tipkami, sta nam predstavila projekt Franc Goršič ter projekt obnove orgel v ljubljanski stolnici. Predavanja so bila odprta in pridružili so se nam učenci orgel iz nekaterih drugih glasbenih šol.

V izčrpnih predstavitvi smo spoznali zgodovino orgel do romantike, delovanja piščali in sisteme sapnic in traktur. Spoznali smo nekatere pomembnejše evropske orgelske šole in delavnice, katere so reprezentančne orgle za posamezno obdobje in delavnico. V praktičnem delu smo se preskusili v uglaševanju jezičnikov ter nastavitvi mehanske trakture.

Gotovo take obsežne snovi ni mogoče zaobjeti v nekaj urah predavanj. Zato smo slušatelji dobili tudi veliko namigov za nadaljnje poglabljanje.

V sklepnem delu obeh predavanj smo si ogledali tudi orgle v uršulinski

cerkvi ter v ljubljanski stolnici. V zadnjem predavanju pa sta se posvetila zgodovini orgel in zgodovinskim uglasitvam ter podala praktične nasvete, kako se lotiti projekta postavitve novih ali obnovitve starih orgel in pomen ohranjanja orgelske dediščine.

Svoje pedagoško delo je uspešno začela tudi mlada profesorica **Aleksandra Gartnar Kastelic**, ki poučuje tudi na Konservatoriju za glasbo in balet v Ljubljani. V treh izčrpnih predavanjih je predstavila zgodovino glasbe. Svoja predavanja je zastavila tako, da smo slušatelji dobili uvid ne le v zgodovino cerkvene glasbe, temveč tudi v dogajanje v posvetni glasbi, saj sta obe veji glasbenega ustvarjanja povezani. Svoja glasbena obzorja si slušatelji lahko razširimo s poslušanjem pomembnih del, ki nam jih je predlagala. Mnogim smo prisluhnili že med predavanji. Občudovali smo njeno zagnanost, širino in razgledanost.

Luka Štifter je po izobrazbi magister zborovskega dirigiranja. Kot asistent na Akademiji za glasbo v Ljubljani sodeluje pri predmetih gregorijanski koral, igranje zborovskih partitur in koralnem zboru. Na Orglarski šoli je izvedel predmet gregorijanski koral. Pri urah smo prepevali skoraj več kot pri katerem koli drugem predmetu. Spoznali smo zgodovino koral, izvedeli, kako so ga poskušali rekonstruirati. Zdaj znamo umestiti marsikatero od melodij, ki smo jih slišali in peli pri bogoslužju. Pri petju nas je nemalokrat oviralo to, kako smo navajeni peti – s takticami in metrumom – ne pa po besedilu, kakor ga je logično izgovarjati.

Klementina Savnik je nadomestila Renato Vereš Klančič na mestu poučevanja vokalne tehnike. Čeprav je magistrirala iz solopetja na Akademiji za glasbo, ima zborovska glasba pri njej še vedno posebno mesto. Že v osnovni šoli je prepevala v zborih, na Škofijski klasični gimnaziji v Ljubljani pa je ta ljubezen do zborovske glasbe samo še rasla. Nikoli ni pomislila, da bi lahko študirala petje, kaj šele, da bi živela od tega. Šele mnenja profesorice za petje in raznih zborovodij in dirigentov so jo prepričala, da je vredno poskusiti. Tako jo je poklicna pot peljala od SNG Opera in balet Ljubljana do Kraljeve opere v Stockholmu. V Stockholmu je v prostem času vodila tudi Slovenski pevski zbor Triglav, kjer je tamkaj živeče Slovence naučila veliko pesmi iz zakladnice slovenske zborovske glasbe. Mašo v slovenskem jeziku so imeli samo enkrat na mesec in takrat se je začela zavedati, da mora biti hvaležna za duhovnike in da ni samoumevno, da lahko vsako nedeljo slišiš Božjo besedo v slovenščini in zapoješ znane domače cerkvene skladbe. Zato je pomembno, da negujemo tradicijo slovenskega cerkvenega zborovstva in da molimo za nove duhovne poklice.

Vsem novim profesorjem želimo še veliko pedagoških izzivov na Orglarski šoli.

Polona Mihalič Birsa

Intervju s prof. Rokom Rakarjem:

**»Ponosen sem
na študente,
koliko naredijo
v enem letu«**

Prof. Rok Rakar je do šolskega leta 2024/25 poučeval na Orglarski šoli. Ekipa Orglarčka se je uspela z jim pogovoriti, še preden je zapustil profesorske vrste.

Profesor Rakar, kje in kdaj ste se rodili?

Rodil sem se v Ljubljani, 7. februarja leta 1973.

Kje ste prejeli glasbeno izobrazbo?

Prvo glasbeno izobrazbo sem dobil na glasbeni šoli v Kamniku, kjer sem se učil klavir pri prof. Mariji Holcar. Po osnovni šoli sem se vpisal na Orglarsko šolo, kjer sedaj tudi poučujem. Ko sem opravil avdicijo za pevca v Slovenskem komornem zboru, sem vpisal solo petje na konservatoriju za glasbo pri pokojnem profesorju Marjanu Trčku.

Vaša žena je tudi glasbenica in uspešna skladateljica. Pri vas doma je najbrž veliko glasbe?

Z ženo Katarino sva poskrbela, da se je pri nas veliko pelo in še vedno se. Otroci so že od majhnega peli vse pesmi večglasno, ne da bi se za to trudila in jih učila vsakega svoj glas. Preprosto so naju posnemali.

Če bi lahko v tem trenutku izbrali, katera bi bila trenutno vaša najljubša skladba in kateri skladatelj vam je trenutno najbolj pri srcu?

Kot skladatelj mi je zagotovo najbolj

letu za improvizacijo, ampak ponosen sem na študente, koliko naredijo v enem letu. To ti da moč in zagon, da poučuješ še naprej.

Kaj bi želeli svojim nekdanjim (in drugim) učencem sporočiti?

Spodbujam vas, da vztrajate. Ta šola vam lahko veliko da. Je tudi odlična odskočna deska za nadaljnje glasbeno izpopolnjevanje. Pohvaliti moram tudi vse, ki poleg vseh obveznosti, ki jih imate, uspete oblikovati tudi Orglarčka.

Profesor Rakar, najlepša hvala, ker

... Spodbujam vas, da vztrajate. Ta šola vam lahko veliko da. Je tudi odlična odskočna deska za nadaljnje glasbeno izpopolnjevanje.

Nato sem študij nadaljeval na Akademiji za glasbo, kjer sem diplomiral iz orgel.

Ste torej glasbenik že od samega začetka?

Po končani osnovni šoli sem se izobrazil za živilskega tehnika in moje prvo delo je bilo v Žitu, kjer sem bil tudi štipendist. Potem je bila avdicija za pevca v Slovenskem komornem zboru, ki sem jo uspešno opravil, hkrati pa sem tudi diplomiral na Akademiji za glasbo v Ljubljani na oddelku Sakralna glasba. V zboru, ki se je kasneje preimenoval v Zbor slovenske filharmonije, pojem že 25 let.

Imate družino in otroke?

Imam družino, tri otroke, dve hčerki in enega sina. Otroci so stari 17, 15 in 13 let.

Kaj radi počnete v prostem času?

V prostem času sem najraje z družino in gremo po navadi na kakšen izlet. Zelo radi hodimo v planine. Dragoceno je, da smo čim več skupaj, saj otroci rastejo in se počasi osamosvajajo. Vsi skupaj smo samo še za vikende, med tednom pa je doma samo najmlajša osnovnošolka.

pri srcu Johann Sebastian Bach in njegov Janezov pasijon. Bachova glasba je večna. Tudi tukaj na Orglarski šoli nam je Bach lahko vsem v izziv.

Kje se še glasbeno udejevujete?

Zaposlen sem v Filharmoniji, vodim cerkveni pevski zbor in posvetni mešani pevski zbor Klas Groblje. V župniji orglam že več kot 40 let. Orglati sem začel že zelo zgodaj, še kot osnovnošolec.

Zakaj ste se odločili, da se pridružite profesorski ekipi na Orglarski in kaj vam pomeni poučevanje na Orglarski šoli?

Z ravnateljem Orglarske šole Gregorjem Klančičem sva že prej veliko sodelovala v Slovenski filharmoniji. Prosil me je, da bi poučeval teoretične predmete. Najprej je bilo mišljeno, da bom poučeval začasno, potem pa je imel prof. Jože Trošt nesrečo in sem del njegovih predmetov prevzel jaz. Vesel sem, ko vidim napredek učencev četrtega letnika improvizacije, od prvih negotovih korakov, do suverenega improviziranja. Iskreno povedano, bi potrebovali več kot eno

ste si vzeli čas za ta intervju in z nami podelili nekaj o sebi. Tudi slušatelji Orglarske šole smo vam hvaležni za vso znanje, ki ste ga posredovali. Želimo vam še veliko glasbenih uspehov in Božjega blagoslova in morda se še kdaj pridružite ekipi profesorjev.

*Pogovarjala se je
Polona Mihalič Birsca.*

Pomembne obletnice v letu 2024

BEDŘICH SMETANA – 200. obletnica rojstva

Znameniti češki skladatelj. Z Beethovnom je delil žalostno usodo tega, da je na stara leta oglušel. Vse to je pripomoglo tudi k njegovi depresiji. Vendar pa je v življenju uspel ustvariti nekaj nepozabnih del, kot je godalni kvartet ter simfonična pesnitev Moja domovina in številna klavirska dela.

FERRUCCIO BUSONI – 100. obletnica smrti

Busoni je bil pianist, pa tudi skladatelj in pedagog. Poleg vsega tega je znan po tem, da je za klavir priredil številna Bachova, Lisztova in Mozartova dela in jih izdal.

JOSEF ANTON BRUCKNER – 200. obletnica rojstva

Avstrijski skladatelj in organist se je v glasbeno zgodovino zapisal s svojimi simfonijami in sakralnimi deli. V življenju je bil znan po svoji skromnosti, mnogi menijo, da je bil še premalo samozavesten. Večkrat je dvoril mladenkam, a bil vsakokrat zavrnjen. Po drugi strani pa je bil v glasbi izjemno revolucionaren. V svojem času je bil izjemno cenjen tudi kot organist.

GABRIEL URBAÍN FAURÉ – 100. obletnica smrti

Njegov učitelj je bil Camille Saint-Saëns. Nekaj časa sta z Widorjem ob nedeljah med obhajilom tekmovala vsak na svojih orglah v improvizaciji. Zlasti v mlajših letih bi več

skladal, vendar se je moral preživljati s poučevanjem, saj kot organist ni zaslužil dovolj. Ko je dobil mesto profesorja na konservatoriju, si je lahko privoščil več skladanja. Med njegovimi učenci je bil tudi Maurice Ravel. Danes je najbolj znan po Rekviemu.

GIACOMO PUCCINI – 100. obletnica smrti

Italijanski skladatelj je začel kot pevec v cerkvenih zborih in organist. Pri 21 se je vpisal na konservatorij. Predvsem je znan po svojih operah, kot so La Bohème, Tosca in Madama Butterfly.

FRANCE AČKO – 50. obletnica smrti

Njegova glasbena izobrazba se je začela z učenjem violine v rojstnem Mariboru. V času študija teologije se je učil orgel in teorije pri Hugolinu Sattnerju in kasneje še na konservatoriju za glasbo. Nemci so ga pregnali v Rim, kjer je nadaljeval študij na Papeškem inštitutu za cerkveno glasbo in z disertacijo o Sattnerju postal prvi doktor znanosti na Papeškem inštitutu za cerkveno glasbo. Njegovo najbolj izvajano delo je zagotovo Očenaš, čeprav se je podpisal pod številna vokalna in instrumentalna dela.

JAKOB SAVINŠEK – 100. obletnica smrti

Bil je Foersterjev učenec na orglarski šoli v Ljubljani. Kot organist je služboval na različnih župnijah, najdlje na Jesenicah. Bil je tudi kolavdator zvonov.

Pomembne obletnice v letu 2025

ERIK SATIE – 100. obletnica smrti

Čeprav se je v zgodovino glasbe zapisal predvsem kot skladatelj in pianist, pa je Satie kot otrok svoj glasbeni pouk začel pri vaškem organistu v Honfleurju, kamor so Satieja preselili po smrti matere. Strogost akademije mu ni ustrezala. Raje se je sproščeno preživljal s pisanjem pesmi za pevce v nočnih klubih. Prijateljeval je s Picassom, Cocteujem, Massinom in Braquejem.

JOHANN STRAUSS MLAJŠI – 200. obletnica rojstva

Glasba mu je bila položena v zibelko. Oče, Johann Strauss

starejši, je podpisal uspešnice, kot je Radetckijeva koračnica, sin pa se je v zgodovino glasbe zapisal kot kralj valčkov. Oče je sicer s tepežem skušal neuspešno sina odvrniti od glasbene kariere. Johannes Brahms je bil njegov dolgoletni prijatelj. Skladatelj, ki je zapisal večne takte Na lepi modri Donavi, je tudi avtor mnogih operet.

DMITRIJ ŠOSTAKOVIČ – 50. obletnica smrti

Šostakovič je na lastni koži občutil vso težo ustvarjanja pod komunistično diktaturo. Oblasniki so mu ploskali, v naslednjem hipu pa zahtevali tihi bojkot njegovih del. Kljub neugodnim razmeram je uspel napisati nekaj

izjemnih del. Nepozaben je njegov Valček št. 2, njegove simfonije in druga dela.

IVAN ŠČEK – 100. obletnica rojstva

Ivan Šček je svoja sakralna dela podpisoval s psevdonimom Štefan Kovač, saj je bilo v mladosti namenjeno, da bo kot edini sin nadaljeval očetovo kovaško obrt. Živel in ustvarjal je v Kopru, kjer je bil priljubljen učitelj na glasbeni šoli in dolgoletni zborovodja stolnega pevskega zbora v Kopru, kateremu je posvetil mnogo svojih del. Zlasti je pomemben njegov prispevek pri ustvarjanju liturgičnih del in sakralne glasbe po prenovljenem bogoslužju. Njegovo plodno skladateljsko delo je prekinila prezgodnja smrt.

STANKO PREMRL – 60. obletnica smrti

Stanko Premrl je bil duhovnik, skladatelj in organist. Antona Foersterja je nasledil kot ravnatelj stolnega kora, bil je ravnatelj Orglarske šole v Ljubljani in urednik Cerkevne glasbenika. Napisal je preko dva tisoč skladb, med katerimi je bila tudi uglasbitev Zdravljice, ki jo imamo danes za slovensko državno himno.

Pomembne letnice v letu 2026

GIUSEPPE VERDI – 125. obletnica smrti

Italijanski skladatelj, najbolj znan po svojih operah. Njegov glasbeni talent so prepoznali, ko je kot deček pel v cerkvi in se začel učiti orgle. Med njegovimi najbolj znanimi deli so Nabucco, Rigoletto, La Traviata, Aida, Rekviem in Otello.

ANTON FOERSTER – 100. obletnica smrti

Slovenski skladatelj in dirigent češkega rodu. Ustanovitelj orglarske šole Cecilijinega društva v Ljubljani. Bil je organist ljubljanske stolnice in urednik prilog Cerkevne glasbenika. Pisal je cerkveno glasbo v duhu cecilijanizma. Od posvetnih del je najbolj znan po operi Gorenjski slavček.

MATIJA TOMC – 40. obletnica smrti

Duhovnik Matija Tomc je že delal kot kaplan in nato vzgojitelj v Zavodu sv. Stanislava, ko se je odločil za študij kompozicije in orgel na Dunaju. Ko je študij končal, je še naprej vodil pevske zборе, ki jim je tudi pisal nove skladbe. Na konservatoriju in Akademiji za glasbo v Ljubljani je poučeval orgle, nazadnje pa je do upokojitve deloval kot župnik v Domžalah.

ANTON KLANČIČ – 90. obletnica rojstva

Anton Klančič iz Mirna pri Gorici se je po zaključenem študiju na Pedagoški akademiji v Ljubljani, oddelku za glasbeno pedagogiko, zaposlil na OŠ Miren. Intenzivno se je ukvarjal z zborovodstvom, od upokojitve naprej pa je pogosteje komponiral. Njegove prve skladbe so nastale ob obeležitvi 450-letnice Marijinega prikazanja na Sveti Gori (1989), v istem obdobju je v reviji Cerkevni glasbenik izšla njegova maša. Poleg teh del je v tisku izšel tudi Zimski dan – stavek iz kantate Letni časi za otroški zbor in klavir (1993) in zbirka posvetnih skladb Ah, ti bori (1999, ponatis 2011). Ob 90. obletnici njegovega rojstva sta izšla dva zvezka njegovih sakralnih skladb, Harfo dal si v mojo roko in Tebe, Boga, hvalimo.

HUGOLIN SATTNER – 175. obletnica rojstva

Slovenski duhovnik, frančiškan in skladatelj. Deloval je kot organist, učitelj na ljudski šoli in učitelj petja na gimnaziji v Novem mestu. V duhu cecilijanizma je delal na zavedanju, kakšna mora biti cerkvena glasba. Šele pozneje, v Ljubljani, se je začel učiti pravil kompozicije, pri frančiškanih v Ljubljani pa je v sodelovanju z Angelikom Hribarjem skrbel za glasbo.

PRVI URADNI NEPOSREDNI RADIJSKI PRENOS KONCERTA – 100. obletnica dogodka

Oče slovenskega radia, Marij Osana, je – dve leti po skromnem začetku z lastnoročno izdelanim radijskim oddajnikom – organiziral prvi radijski prenos koncerta Glasbene matice. To je bil tudi prvi neposredni radijski prenos koncerta klasične glasbe na Slovenskem. Sicer redki lastniki radijskih sprejemnikov so lahko poslušali koncert kvarteta Glasbene matice v radiju 70 kilometrov od oddajnika v Ljubljani.

Sveta gora se v jesen odeva

(Ljubka Šorli)

Anton Klančič

(1935–2002)

Zmerno

Sopran *mf*

Org. *f* *p* Sve-ta

5 go - ra se v je-sen o - de - va. Kraj pre - le - pi dav-ne-ga spo - mi - na! Kot mo-

9 *p* ritard. li - tve glas je tu ti - ši - na, ki De - vi - ci hva-lo ra-zo - de - va. Org.

13 Zbor *f* *p* Hram Ma - ri - jin, lep in ve - li - ča - sten, la - stov -

16 proč ne - mo - re brez po -

Gibko

19 *p*

zdra - va, klic da - ljav jo va - bi, klic o - bla - sten. — Org.

p

23 Tenor *mf*

La - stov - ka, ti pti - ca dra - ga, mi - la, ko čez mo - rje pri - ne - so te

27

kri - la, k bra - tom tam na - se - lje - nim po - glej. Zbor *mf* Da od

30

tu Ma - ri - ja jih po - zdrav - lja, da lju - bo jih s Si - nom bla - go -

Da od tu Ma - ri - ja jih po - zdrav - lja, — da lju - bo bla - go -

Da od tu Ma - ri - ja jih po - zdrav - lja, bla - go -

Da — jih — po - zdrav - lja, — bla - go -

33 *f* *ritard.*

slav - lja in da za - nje pro - si, jim po - vej, — in da za - nje pro - si, jim po - vej.

slav - lja in da za - nje pro - si, jim po - vej, —

Harmonij, 3. del

Za kakšno glasbo se uporablja harmonij?

V prejšnji številki Orglarčka smo predstavili zgodovino harmonija – od njegovega nastanka do časov, ko je počasi utonil v pozabo. V zadnjem nadaljevanju zgodbe o harmoniju pa si bomo ogledali njegove posebnosti ter predstavili repertoar, s katerim še danes lahko odkrivamo in oživljamo to enkratno glasbilo.

ZA KAKŠNO GLASBO SE UPORABLJA HARMONIJ?

Harmonij je eno izmed redkih glasbil, pri katerih poznamo odgovore na vprašanja: »Kje, kdaj in zakaj je nastal?« Pomembno je poudariti, da do nastanka harmonija ni prišlo naključno, ter da ni bil sad domišljije enega nadarjenega izumitelja, temveč je šlo za dolg proces postopnega odkrivanja in razvijanja tehnologije proizvodnje zvoka s prosto vibrirajočimi jezički. Ta proces se je začel še v času baroka in klasicizma, ter je potekal v krogih več različnih izdelovalcev glasbil, približno istočasno v različnih delih Evrope. Pobude za te eksperimente ter za dokončno formiranje glasbila so bile predvsem glasbeno-estetske narave. Estetika je narekovala potrebo po glasbilu, ki bi zadovoljilo potrebe in želje, ki so se spreminjale v glasbenem okusu ob prehodu baroka in klasicizma v romantiko. V času baroka je na glasbilih s tipkami bila običajna stopničasta dinamika, ki je izhajala iz tehnične omejenosti orgel in čembala, glasbil, na katerih ni bilo mogoče izvajati crescenda in decrescenda (naraščanja in upadanja glasnosti op. ur.). V času predklasicizma pa orkestri, godalni kvarteti, pianisti začnejo vedno pogosteje izvajati crescende in

decrescende – ta zanimiv, za tisti čas nov efekt doseže veliko priljubljenost. V zavesti izvajalcev in poslušalcev se začne oblikovati povezava med dinamiko in ekspresivnostjo, torej med intenziteto in izraznostjo zvoka.

»Ekspresivnost, o najvišja kvaliteta! Ekspresivnost v glasbi, to je njena duša, njeno življenje. Možnost glasbila, da poje melodijo, presega vse ostale njegove možnosti, vključno z večglasnostjo in barvo. Tako kot violina jo poseduje tudi harmonij, ki jo – edini med glasbili s tipkami – kombinira z neomejeno večglasnostjo in dolžino trajanja tona. To je dejansko njegova glavna značilnost. Harmonij ima to resnično, močno, komunikativno ekspresivnost: njegov pedal jo neposredno prenaša na sapnico, enako kot jo lok prenaša na strune« (Alfons Mustel).

»Harmonij, tako kot orgle, ima lastnost trajajočega tona; ampak za razliko od orgel harmonij lahko tone zadržuje z različno stopnjo moči, glede na željo izvajalca, ter tudi brez spreminjanja registracije. Sposoben je res prefinjene ekspresivnosti, in v tem pogledu zelo spominja na človeški glas. Edino stičišče med orglami in harmonijem je v klaviaturi in registrih/manubrijih. Prav tako

uporabljata enak prstni red. V vseh ostalih pogledih med njima ni prav nobene podobnosti, ter je tudi obravnava, ki jo zahteva vsako glasbilo, povsem drugačna« (John Hiles).

Kako so se te značilnosti zvoka harmonija odrazile na samo glasbo, ki so jo na harmoniju izvajali in za njega ustvarjali? V času 19. in prve polovice 20. stoletja je nastalo nepregledno število del za harmonij, zato tukaj lahko predstavimo le najbolj reprezentativen del tega obsežnega repertoarja.

Med najpomembnejša in najbolj znana dela za harmonij sodi zbirka **Cesarja Francka**, ki nosi nekoliko zavajajoč naslov *L'organiste*. Toda takoj ko vzamemo partituro v roke, vidimo, da nikakor ne gre za orgelske skladbe. Glasba je zapisana v dveh sistemih, opremljena z označbami dinamike in registracije, tipičnimi za harmonij, ter ne pušča nobenega dvoma, da je zbirka res bila napisana za harmonij in ne za orgle. Sestavlja jo 59 skladbic, zbranih v zaporedje 9 večstavčnih ciklov, vsak v svoji tonaliteti. Prva taka skupina 7 skladbic je pisana v C-duru oz. c-molu, naslednji cikli pa so pisani v tonalitetah, ki se kromatično zvišujejo do As-dura. Nenavadna značilnost zbirke je dejstvo, da

harmonij je tudi zbirka *24 Pièces en style libre*, op. 31, katere avtor je **Louis Vierne**. Gre za zbirko 24 kratkih enostavnih razpoloženjskih skladb, pravzaprav salonskih oz. koncertnih miniatur. Naslovi posameznih skladb (npr. *Méditation*, *Idyll mélancolique*, *Scherzetto*, *Arabesque*, *Marche funebre*, *Berceuse*, *Pastorale* ...) sugerirajo, da gre za proste oblike, pri katerih je poudarek na značilnem glasbenem materialu, ki izraža programsko vsebino oz. občutje, opisano v naslovu. Ob pogledu na partituro opazimo značilnosti pisanja za harmonij: skladatelj pogosto zahteva zelo fine dinamične odtenke, kot so pianissimo, dolce etc., fraziranje je večinoma oblikovano z legatom ter poudarjeno s crescendom in decrescendom, pogosto tudi na eni ležeči harmoniji ali dolgo trajajoči noti, kar je izvedljivo le na harmoniju. Označbe za registracijo so dvojne ter pričajo o tem, da je Vierne zbirko namenil poljubnemu izvajanju na dveh alternativnih glasbilih – v partituri najdemo navodila za registracijo tako za standardni francoski harmonij kot tudi za romantične francoske orgle, na katerih pa vendarle ne moremo izvajati vseh predpisanih dinamičnih odtenkov.

Pomemben prispevek repertoarju harmonija je s svojim obsežnim opusom dal **Sigfrid Karg-Elert**. Seznam njegovih del za harmonij je precej obsežen, naj omenimo samo nekatera izmed najbolj monumentalnih in značilnih: *Sonata št. 1*, op. 36, *Sonata, št. 2*, op. 46, 33 *Portraits für Harmonium*, op. 101, *Intarsien. 15 kleine Charakterstücke für Harmonium*, op. 76, *Passacaglia*, op. 25. Glavna značilnost njegovega sloga je vsekakor maksimalno izkoriščanje široke palete zvokovnih barv ter dinamičnih odtenkov, s katerimi razpolaga harmonij, predvsem njegova izpopolnjena različica – Kunstharmonium. Za pravilno razumevanje in izvajanje del, pisanih za tako glasbilo, je nujno natančno upoštevanje registracije, tako kot jo je avtor predpisal ter podkrepil z lastnimi argumenti: »V nekaterih primerih registracija služi za poudarjanje arhitektonsko-grafične forme, v drugih pa barve in barvne kombinacije predstavljajo neposredne nosilce izraznih sredstev. Izvajalec bi

moral razumeti koloristično zasnovana izvirna dela za harmonij kot sinonime avtentičnih instrumentacij orkestrskih del. Spreminjanje barv ne pride v poštev.« Poleg samih skladb je pomemben tudi Karg-Elertov priročnik za registracijo *Die Kunst des Registrieren*.

Prav tako je vredno omeniti še nekatere skladatelje, ki so svoja dela namenili harmoniju, solistično ali v komornih zasedbah. Med njimi so **Alexandre Guilmant** (*Livre de Noël*, op. 60, *L'Organiste liturgiste*, op. 65), **Camille Saint-Saëns** (*6 Duos*, op. 8 za harmonij in klavir), **Antonin Dvořák** (*Bagatellen*, op. 47, za dve violini, violončelo in harmonij), **Georges Bizet** (*3 Esquisses Musicales*, op. 33), **Léon Boëlmann** (*Heures mystiques*, op. 29 & 30), **Jacques-Nicolas Lemmens** (*Morceaux pour Orgue-Mélodium*), **Guy Ropartz** (*Au pied de l'Autel*), **Charles Tournemire** (*Variae Preces*, op. 21), **Arthur Bird** (*10 Pieces for Harmonium*, op. 37) idr.

»Če bi moral izbrati eno samo glasbilo za komorno glasbo, ter bil prisiljen zavreči vsa ostala glasbila razen izbranega, bi brez obotavljanja izbral harmonij, kajti zdi se mi najbolj občutljivo in intimo izrazno med vsemi glasbili. Njegova polna naraščajoča čustvenost zelo spominja na valove čustev človeškega srca. Nobeno drugo akordično glasbilo ni sposobno tako izrazitega in natančno nadzorovanega pianissima. Edinstven je zaradi prefinjenega vpliva na glasbenika, kajti spodbuja izvajalca v prefinjenosti in gradacije tako kot nobeno drugo glasbilo. Tako v komorni glasbi kot v orkestru ustvarja idealno ozadje individualističnim glasovom pihal. Zaradi vseh teh razlogov razširjajmo uporabo tega čudovitega majhnega glasbila na vedno širših področjih« (Percy Grainger).

Tomaž Gržeta

Povzeto po: Tomaž Gržeta. *Harmonij – zgodovina glasbila iz zornega kota estetike in sociologije glasbe*. diplomsko delo. Oddelek za muzikologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2010.

nekatero skladbe-stavki ciklov nosijo naslove, kot so *Offertoire*, *Communion* ali *Sortie*, ki sugerirajo uporabo znotraj liturgije, natančneje med mašnim darovanjem, obhajilom ter ob koncu maše. Vendar večina skladb nosi le oznake za tempo in nima določenih naslovov. Harmonij je vendarle v Franciji v 19. stoletju bil razumljen in uporabljan kot glasbilo posvetnega značaja, namenjeno predvsem meščanskemu salonu, ne pa cerkvi. Skladbe iz te zbirke ne zahtevajo ravno visoke ravni manualne tehnike, zahtevajo pa vsekakor odlično obvladanje ekspresivne pedalne tehnike, s katero se ustvarjajo izjemno uspešni dinamični učinki, ki tem skladbam dajejo edinstven značaj. Prav tako lahko opazimo, da so posamezni stavki ali celo fraze različno registrirani, in sicer tako, da je do maksimuma izkoriščena prednost standardnega harmonija, da ima 4 registre različne tonske višine in barve, ki so razdeljeni na bas in diskant ter s tem omogočajo veliko število barvnih kombinacij in celo prekrivanje melodij, ki potekata v istem obsegu, a vendar sta zaigrani na dveh različnih registrih ali kombinacijah registrov.

Neizogiben del repertoarja za

Priprava na študij in nastop pri petju

Načrtovanje nastopa je ponavadi naloga profesorja, ki poučuje oz. učiteljskega zbora. Program, termin, lokacija – vse to lahko medsebojno vpliva na zaokroženost izvedbe.

Kaj pa lahko naredi nastopajoči, da bo njegov delež oz. njegova naloga kar najboljše opravljena?

Dejavnikov je več.

Na prvem mestu je vsekakor obvladovanje tvarine. Za suvereno podajanje je potrebno skladbo dobro naštudirati.

Skladbo, zlasti daljšo, je potrebno oblikovno analizirati, da jo bomo tudi lažje memorirali.

Pevsko linijo se učimo postopoma. Na začetku skladbo prepojemo; če je v jeziku, ki ga ne obvladamo, prepojemo na nevtralni zlog. Hitro bomo opazili, kje stvari tečejo gladko in kje se zatika. Obkrožimo zahtevna mesta in jih utrjujemo na različne načine. Pomagamo si s tehničnimi vajami npr. zloglj z vokali besedila ali z nevtralnim zlogom; najprej v počasnem tempu, ki ga postopoma stopnjujemo. Zelo pomembno je tudi, da si označimo mesta za vdih, ki morajo biti postavljena tako, da ustrezajo glasbenemu izrazu in našemu tehničnemu znanju.

Že na samem začetku učenja skrbimo za razumljivost teksta v smislu izgovorjave kot tudi pomena, če je skladba v tujem jeziku. Dobro je, če

se posvetujemo z nekom, ki ta jezik dobro govori, da popravi napake v izgovorjavi. Za še večjo poglobitev v skladbo poiščemo podatke o skladatelju in časovnem obdobju nastanka oz. o njegovih značilnostih. Če je skladba del večje celote (arija), se seznanimo z vsebino celotnega dela (opera, oratorij).

Običajno so skladbe podrobno označene z agogičnimi in dinamičnimi spremembami. Skladbo vadimo toliko časa, da se skladateljevim postavkam čim bolj približamo.

Pozorni smo na posamezne ritmične elemente, da jih pravilno preberemo in izvajamo. Sodobne skladbe velikokrat vsebujejo zapletene ritmične obrazce, ki so potrebni dodatne poglobitve. Prav tako v sodobnih skladbah najdemo večkrat navodilo za zvočne efekte s pomočjo telesa ali pa tudi gibalne oz. koreografske napotke, ki jih poskusimo kar najboljše naštudirati.

Če skladba ni a cappella, smo pozorni tudi na spremljavo. Le-ta nam je po navadi v veliko oporo pri intonaciji, lahko pa je mestoma tudi moteč dejavnik. Potrebno je, da smo v svojem partu zares prepričljivi oz. suvereni in šele nato

vadimo skupaj s korepetitorjem.

Ob vsem skupaj neprenehoma skrbimo za zdrav glas, splošno dobro počutje in dovolj spanja.

Za dober vtis pred občinstvom in lastno samopodobo je potrebna tudi določena stopnja zunanje urejenosti (pričeska, oblačila).

Ko se nekako sestavijo vsi potrebni dejavniki, je pravi čas, da se predstavimo in pokažemo svoj napredek.

Renata Vereš Klančič

Ekскурzija na Celjsko

V soboto, 26. aprila 2025, se je dober del učencev in učiteljev Orglarske šole v Ljubljani ter nekaj drugih zainteresiranih odpravilo na ekskurzijo po Celjskem, na ogled izbranih orgel in orglarske delavnice Orglarstva Kolar.

Na pot iz Ljubljane smo se odpravili z avtobusom, na katerem je že od začetka vladalo prijetno vzdušje. Na ogled posameznih orgel smo se med vožnjo predhodno pripravili z branjem in dostavki profesorjev.

Najprej smo si ogledali orgle Gaetana Callida v Petrovčah, izdelane leta 1796. Zaradi vrste jezičnikov, ki se hitro razglasijo, se je med domačini ukoreninila ideja, da orgle niso najboljše. Ker so iz drugega obdobja, niso najbolj primerne za cerkveno glasbo in spremljanje zbora, kot smo navajeni. Kljub temu so lepo zazvenele pod prsti in stopali učencev, ki so bili dovolj pogumni, da jih preizkusijo. Za nekatere od udeležencev ekskurzije so bile to prve orgle, na katerih smo videli oziroma slišali skrajšano oktavo.

Zatem smo se odpravili do cerkve sv. Jožefa nad Celjem, kjer smo si ogledali tamkajšnje orgle, ki so zanimive predvsem zaradi možnosti, da jih igraš na koru ali spodaj v ladji cerkve, kar ti kot organistu da možnost, da slišiš svoje izvajanje glasbe tako kot poslušalci. To

je seveda mogoče z električnim prenosom. Pred prenovo orgel so imeli z njimi težave, nad katerimi je vzdihoval tudi Lojze Mav. Ena izmed teh težav je bila, da je prihajal zrak za meh od zunaj, kar pomeni, da je bil lahko tudi zelo mrzel, predvsem pa različen od temperature, na kateri so se stabilizirale orgle. V najslabšem primeru zvoka sploh ni bilo ali pa je bil ton boleče razglašen. Pri sv. Jožefu smo se tudi srečali z učenci celjske orglarske šole, pojedli kosilo in se povесelili z mimoidočo skupino na fantovščini.

Zatem smo si ogledali orgle Ivana Naraksa na Teharjah. Izdelane so bile leta 1909 z za Naraksa značilno logično postavljenimi zvezami, ki so omogočile, da je dosegel enak učinek, kot so ga njegovi sodobniki le z veliko več registri.

Zatem smo se odpeljali v Dramlje v delavnico Orglarstva Kolar. Tam smo si lahko ogledali razstavljene orgle v obnovi, za katere se je na presenečenje mojstrov izkazalo, da so eno od prvih del izdelovalca orgel, ki jih je ta izdelal na Slovenskem. Med razdiranjem so namreč našli podpis mojstra in letnico izdelave. Simon Kolar nam je tudi razložil, kako izbira material za obnovo orgel, da je, če je le mogoče, enak originalnemu in čim bolj kakovosten. Sam izbere drevesa

za posek in les stara na podstrešju delavnice tudi po deset let, da po letih različnih temperatur in vremenskih razmer postane bolj odporen na raztezanje in krčenje. Orglarstvo Kolar večinoma sprejema le projekte obnov orgel, le redko izdelajo nove. Pri orglah, ki jih obnavljajo, obdržijo prvotne dele, če so še uporabni. Obnova orgel je njihovo poslanstvo.

Zatem smo se v spremstvu Simona Kolarja odpravili v Vojnik, kjer smo si v cerkvi Matere Božje ogledali tamkajšnje orgle, ki jih je obnovilo Orglarstvo Kolar. Orgle so bile izdelane okoli leta 1670 in so ene izmed najstarejših orgel na Slovenskem. Seveda nimajo pedalov in imajo le en manual. Poganja se jih lahko tudi ročno s trakovoma, ki ju vlečeš, da izmenično polniš mehova orgel. Lahko smo pogledali tudi v notranjost in bolje videli, kako so narejeni prenosi in kako se obnašata meha in zvok, če naenkrat z vsemi registri igraš akorde na nizkih tonih. Kolar nam je tudi povedal, kako so med razdiranjem orgel v notranjosti našli tipko manuala, za katero so ugotovili, da je verjetno del originalnega manuala. Pri predhodni obnovi je bilo očitno treba zamenjati tipke, vendar so takrat izdelali bolj preproste – »navadne« – tipke, eno pa pustili, morda za vzorec naslednjim obnavljalcem. Tako so to razumeli v Kolarjevi delavnici in izdelali nove tipke za manual po vzoru stare.

Orgle so se ponovno izkazale za zapleten, umetelen in veličasten glasbeni instrument, ki ga lahko cenimo kot organisti, pevci, drugi glasbeniki, poslušalci in inženirji.

Med potjo nazaj smo na avtobusu razmišljali o vsem videnem, se pogovarjali in prepevali. Tako kot navdušenje nad orglami in cerkveno glasbo nas je družilo tudi to, da nihče ne zapoje pesmi Pozdravljena, Mati dobrega sveta ritmično pravilno.

Neža Jesenko

Armenska cerkev v Trstu

Kugyjeve orgle v Trstu

V Avstriji obstajajo posebni Kugyjevi razredi, ki se trudijo pri mladih ohranjati večjezičnost in odprtost do vseh štirih jezikov in kultur na prepišnem območju stičišča treh meja in narodov ter se navdihujejo pri duhovni dediščini Juliusa Kugyja.

Julius Kugy (1858–1944), ki je Slovencem znan po mogočnem kipu v Trenti, je bil multikulturni človek per excellence. Rojen v mešani slovensko-nemški družini v Gorici je odraščal sicer v pretežno nemškem jezikovnem okolju, vendar je tekoče govoril tudi slovenski, italijanski in furlanski jezik in je imel za tiste čase zelo napreden pozitivni odnos do vseh teh jezikov in kultur.

Med drugo svetovno vojno je Kugy rešil veliko zaprtih partizanov iz koncentracijskega taborišča Dachau.

V Sloveniji je Kugy znan predvsem po svojem raziskovanju Alp. Poleg gorniškega udejstvovanja pa je bil tudi spreten poslovnež in organist.

Zlasti slednja dejavnost je širši javnosti manj znana.

Kugy je življenje preživel v Trstu. Sprva je bil nadomestni organist v evangeličanski cerkvi. Tam pa se je zameril, ker je prirejal koncerte posvetne glasbe v cerkvi. Odločil se je

postaviti svoje orgle in se dogovoril s skupino armenskih patrov mekitaristov, da je 1894 kupil orgle in jih dal postaviti v njihovi cerkvi. Mekitaristi so armenski katoliški red, ki se je naselil na beneškem otoku sv. Lazarja ter na Dunaju. Kugy je tudi sam redno orglal v tržaški cerkvi in prirejal koncerte. Kugyjeve orgle, ki so delo dunajskih orglarjev Rieger op. 441, so pomembno vplivale na glasbeno kulturo v mestu. Instrument je namreč omogočal ustrezno izvedbo nemškega baročnega repertoarja in omogočal popularizacijo Bachovega orgelskega opusa na Tržaškem. Po nekaterih virih so bile orgle in zbor, ki ga je Kugy ustanovil, tesna konkurenca častitljivemu tržaškemu stolnemu zboru Capella Civica, ki ga je ustanovil Trubarjev duhovni mecen Peter (Pietro) Bonomo leta 1538. Kugyjevi nastopi in druga koncertna dejavnost pa so bogato dopolnjevali koncertno dogajanje v stolnici sv. Justa. Med drugo svetovno vojno je

tedanji rektor seminarja mekitaristov v ulici Giustinelli Johannes Dittrich v podzemlju cerkve skrtil člane preganjane židovske skupnosti.

Kugy v svoji avtobiografiji tako opisuje navdušenje nad svojimi orglami: »Orgle so presegle vsa moja pričakovanja, vse moje nade. Čudovito mogočen je bil bas šestnajstčveljskega violona, redko lep veliki principal, kot kak rog. Ostra, ozko umerjena viola da gamba z rumenimi medeninastimi nastavki na ustnah piščali je bila polna samosvojih temnih, kar nekam tujih čarov. Flavte so bile sladke, gosli principala v drugem manualu čudovite, očarljiv piano osemčveljske aeoline, osemčveljskega vocis coelestis in štiričveljske violine. Sveža kot prvi sončni žarki ranega jutra na višinah je bila harmonia aethera, polna zmagoslavja velika mikstura. Ves instrument je bil poln prvinske, vse obvladujoče sile, da se je uboga

cerkvena tresla prav do temeljev. Vendar pa se orgle niso glasile kričeče, temveč dostojanstveno, plemenito in mehko« (Kugy, 1966: 109–110).

Kugy v svoji avtobiografiji opisuje tudi anekdoto, kako nad njegovim vadenjem niso bili navdušeni sosede, ki so živeli v bližini cerkve. »Najemniku stanovanja na desni [...] je bilo po dveh letih, odkar sem se vselil, orgelske glasbe preveč. Stavil me je in razvil se je takle pogovor. »Kdaj boste že nehali igrati na orgle?« je vprašal. »Nekaj dni po smrti,« sem odvrnil. »Prosim vas, da to storite takoj« (Kugy, 1966: 112).

Orgle so bile obnovljene v devetdesetih letih, kar pa dragocenemu instrumentu ni odprlo novih možnosti za dolgo in častljivo življenjsko dobo. Cerkev, posvečena Milostni Mariji (Madonna delle Grazie), v ulici Giustinelli je bila leta 2009 opuščena in je trenutno tik pred tem, da se poruši. Nekaj zanesenjakov na Tržaškem si sicer prizadeva za obnovo cerkve ali vsaj rešitev dragocenega instrumenta. Pri tem pa je ovira nenazadnje tudi pogodba med Kugyjem in mekitaristi, da orgle ostanejo v cerkvi.

Polona Mihalič Birsa

Viri: R. Cossi L'organo Rieger della Chiesa della Beata Vergine delle Grazie (Via Giustinelli). V il domenicale di San Giusto, 19. 9. 2021. Dostopno na: https://www.diocesi.trieste.it/wp-content/uploads/2021/09/Il-Domenicale-dSG-10_10.pdf Datum posnetka: 4. 4. 2022. Članek je povzet z izrecnim dovoljenjem avtorja.

Kugy, dr. Julius. 1966. Delo, glasba, gore. Maribor: Založba Obzorja. Prevod: Lilijana in France Avčin. Naslov izvirnika: Dr. Julius Kugy: Arbeit, Musik, Berge-ein Leben. Bergverlag Rudolf Rother, München.

https://it.wikipedia.org/wiki/Chiesa_dei_mechitaristi_armeni datum posnetka 26. 10. 2021.

<https://ilpiccolo.gelocal.it/trieste/cronaca/2017/11/06/news/il-degrado-senza-fine-della-chiesa-degli-armeni-1.16087365> datum posnetka 26. 10. 2021.

<https://laterradihayk.com/2017/07/02/armeni-a-trieste-la-chiesa-dei-mechitaristi/> datum posnetka 5. 11. 2021.

<https://seleni-ilpiccolo.blogautore.repubblica.it/2019/04/24/quando-julius-kugy-porto-la-musica-di-bach-a-trieste-intervista-a-manuel-tomadin/> datum posnetka 4. 4. 2022.

<https://www.noviglas.eu/orgle-z-razgledom-na-zaliv-in-na-gore/> datum posnetka 28. 12. 2023.

https://www.storicang.it/a/julius-kugy-pioniere-delle-alpi_15351 datum posnetka 28. 12. 2023.

Kip Juliusa Kugy v Trenti

Največje orgle na prostem v mestu Kufstein v Avstriji

Kufstein je manjše mesto na avstrijskem Tirolskem, tik ob meji z Nemčijo.

Orglarčkova ekipa se je tja odpravila s čisto posebnim namenom. Ogledala si je največje orgle na prostem. Vsak dan ob 12.00 zaigrajo na te orgle.

Ime orgle na prostem je lahko varljivo, saj na orgle in organista ne dežuje ali sije sonce in tudi v cevi se ne steka deževnica. Orgle se nahajajo v trdnjavi nad mestom. Postavili so jih leta 1931 in leta 1971 obnovili in povečali. Sedanje imajo 4.948 piščali. Orgelska omara je seveda odprta navzven. Med našim obiskom smo imeli priložnost opazovati organista, ki je na orgle igral zavarovan s stekleno steno. Igralnik je ob vznožju trdnjave in približno 100 metrov dolgi električni kabli ga povezujejo s preostalim delom orgel.

Veter ponese zvok piščali tudi 10 km stran. Ni pa to niti slučajno sanjska

služba za orglavce. Zamik med pritiskom tipke in slišnostjo zvoka je približno tretjino sekunde, pa še vadenje je seveda nemogoče, saj te sliši dobesedno celo mesto.

Ime Heldenorgel pomeni orgle junakov. Prvotno je bil njihov zvok namenjen v spomin na padle vojake v prvi svetovni vojni. Leta 1981 pa so jih posvetili vsem žrtvam nasilja.

Obisk trdnjave ni zanimiv le za orgelske navdušence, temveč tudi za morebitne spremljevalce. Prikupno mesto leži ob reki in ponuja nekaj prijetnih kavarn in drugih kotičkov za počitniško razvajanje in sprostitve. Na trdnjavi pa je več razstav.

Komur je pot do Kufsteina predolga, lahko orgle poslušata tudi na nekaj posnetkih na spletu in si jih ogleda na fotografijah.

Polona Mihalič Birsa

Interaktivni muzej Giuseppe Tartini

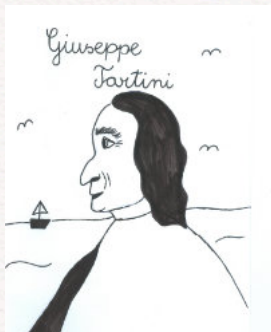

Ob Tartinijevem letu 2022 je zaživel interaktivni muzej <https://www.discovertartini.eu/>.

Vsebine so dostopne v slovenščini, italijanščini, nemščini in angleščini. Spleto mesto ponuja tudi povezave na druga spletna mesta.

V njem je predstavljeno celotno življenje, delo, glasba G. Tartinija.

Muzej podrobno opisuje vsako posamezno zvrst, posamezen del njegovega življenja, ustvarjanja. Razdeljen je na dva dela, in sicer POTI ter ARHIVI.

V poglavju POTI so navedene tri teme – Po življenju, Deset čudes in Glasbene sugestije. Vsaka od navedenih ima temeljito razloženo temo in kot obiskovalki interaktivnega muzeja se mi to zdi lepo urejeno, saj je razvidno, kaj kam spada in o določenem sklopu izveš vse, kar te zanima.

V poglavju ARHIVI je na spletu dostopen obsežen fond izvornih dokumentov, zgodovinskih pričevanj in neobjavljenega gradiva, ki omogoča neposredno spoznavanje Tartinijeve kulturne dediščine. Poglavje je zopet deljeno na teme – Digitalne zbirke, Pisma – Traktati, teoretski in didaktični spisi Giuseppeja Tartinija, Zvočni arhiv, Diskografija, Tematski katalog kompozicij Giuseppeja Tartinija ter Ikonografija in biografski viri. Na vsakem izmed naslovov najdemo podroben opis, priložene so tudi slike, videi, da si opis lažje predstavljamo.

Obstaja možnost iskanja med arhivi, kar se mi zdi zelo uporabno, še posebno, če iščeš določen članek, vir, sliko ...

Razstava se mi je zdela zanimiva in poučna, saj sem izvedela marsikaj novega oz. obnovila stvari, ki sem jih že pozabila, hkrati pa me je zelo pritegnil tudi sam izgled interaktivnega muzeja, saj te že sama naslovnica privabi k ogledu.

Priporočila bi jo vsem, ki jih zanima tovrstna vsebina oz. vsem, ki bi si o skladatelju in njegovem življenju želeli izvedeti več. Kot sem omenila, ima muzej tudi kar nekaj slik, te pa še dodatno okrasijo in bogatijo predstavitev.

Nad interaktivnim muzejem sem zelo zadovoljna in si ga bom zagotovo še kdaj ogledala, predvsem zato, ker te njegova zgradba lepo popelje čez vse, kar si želiš videti, če se odločiš za obisk tega muzeja.

Mojca Prosen

Tone Bianca Dahl: Zbor – petje, vodenje, komuniciranje

Tone Bianca Dahl: The Choir – Singing, Leading, Communicating, angl. prev. Andrew Smith, 165 str., Cantando Musikforlag, 2008

Tone Bianca Sparre Dahl je priznana norveška dirigentka in poučuje zborovsko dirigiranje na norveški akademiji za glasbo. Knjiga *The Choir* je njena prva knjiga, ki se posveča zborovodstvu in še ni bila prevedena v slovenščino. Recenzija te knjige, pod katero se je podpisal Martin Petrovčič, je dostopna na spletni strani <https://www.nasizbori.si/tone-bianca-dahl-zbor-petje-vodenje-komuniciranje/>. Izdala pa je tudi knjigo *Conducting with a Bird on Your Hand*.

Ker knjiga še ni dostopna v slovenščini, smo se odločili, da ponudimo malo obsežnejšo predstavitev.

Knjiga je razdeljena na tri poglavja: vokalna produkcija in upevanje, zborovodja ter komunikacija.

V branje jo priporočamo, ker ponuja več kot zgolj tehnične napotke, ampak pristopa k dirigiranju celostno. Knjiga ne želi ponuditi metode zborovodstva in dirigiranja, temveč didaktiko zborovodstva.

V predgovoru izpostavi nekaj misli o petju, glasbi in dirigiranju. Najbolj me je nagovorila njena misel: »Petje ima posebno mesto v svetu glasbe. Peti pomeni razgaliti svojo notranjost. Ničesar ni med pevcem in poslušalcem. Samo besede z glasbo. Samo komunikacija« (Dahl, 2008: 9).

V prvem delu argumentira, da je poučevanje zbora zahtevno, saj zborovodja nima možnosti individualnega dela s pevci in nenehnega preverjanja, ali uporabljena metoda poučevanja deluje na vseh.

Dahl opozarja, da nas sodoben način življenja sili k temu, da nismo v ravnovesju s telesom in duhom. Zato opozarja, naj se upevanje začne z vajami umirjanja, da pevec pride v stik s seboj, z dihanjem, lastnim telesom in notranjostjo. Zato je za petje pomembno, da omilimo posledice stresa, ki vplivajo na zakrčenost mišic, ki delujejo avtonomno. To je pomembno tudi za zborovodje. Med učinkovitimi metodami omenja Alexander tehniko tai chi ter metodo Feldenkreis, pilates in plavanje. Vse omenjene metode oz. veščine poučujejo tudi v Sloveniji. Preprosta vaja, ki jo Dahl priporoča, je, da se z zaprtimi očmi počasi dvignemo na konice prstov na stopalih in se počasi spustimo. Še ena vaja, ki jo priporoča, pa je, da resnično počasi dvignemo

roke. Počasno in tekoče gibanje spodbudi delovanje avtonomnih mišic. Blagodejna sta tudi raztezanje in vrtenje.

Glede appoggia oz. podpore petju v preponi razglablja, da različni učitelji petja svetujejo različne, celo nasprotujoče si načine, kako doseči ustrezen appoggio. Opozarja, da tudi vzravnana ali rahlo nagnjena drža vplivata na to, kakšen zvok bomo dosegli. Prevelika osredinjenost na appoggio pa lahko povzroči, da zvok ne potuje prosto, kar je ravno nasprotno temu, kar želimo doseči in s tem tudi pevec ne more zapeti toliko harmonskih tonov. Opozarja tudi na pretiravanje z navodili o telesni držbi. Svetuje, da so veliko bolj učinkovite vaje, ki pevce v zboru spodbudijo k temu, da je grlo spuščeno, nebo dvignjeno, čeljust spuščena ipd. Svetuje tudi, da se, ko pevci osvojijo določeno vajo, razloži, čemu služi in se jih nauči, da opazujejo, kakšno kakovost zvoka lahko ustvarijo. Ko pevec uspe ustvariti optimalen zvok, naj ga učitelj spodbudi, da si zapomni ta občutek in ga shrani v spomin pod barvno kodo.

Na kakovost počutja in s tem petja vpliva zborovodja ter sopevci. Stres, nezadovoljstvo nad produkcijo, vodenjem, programskim izborom se kot virus lahko razširi med člani zbora oz. prenaša od zborovodje do pevcev in obratno.

Zanimiva je avtoričina primerjava med glasovnimi registri ter avtomobilskimi prestavami. Ponuja tudi vaje za to, da so prehodi med registri manj opazni. Iz visokega registra, kjer se iz »u« v glissandu pomaknemo navzdol v »ha« in »hu«. Predlaga tudi vaje v nasprotni smeri.

Upevanje zbora po avtoričinem mnenju ne le pomaga pripraviti vse dele telesa, ki sodelujejo pri petju, temveč pomaga pri zbranosti, nam ob vajah omogoča izboljšanje naše pevske produkcije in deluje povezovalno na skupino. Zato priporoča, da tudi v profesionalnih zborih, kjer se pevci upevajo individualno, nekaj vaj naredijo tudi skupaj.

Dahl priporoča, naj upevanje zbora obsega naslednje vaje: za sprostitvev in koncentracijo, za dihanje in appoggio, za prehode med registri, vaje za mrmljanje posameznih vokalov (m, n, ng, r, l, z, v, j) ter vaje za visoke in nizke tone. Ker so bile mnoge vaje že predstavljene v prejšnjih številkah Orglarček, jih ne bomo podrobneje opisali.

Zanimiva je tudi njena geografsko-kulturna razlaga, kakšno petje občutimo kot lepo. Pravi, da je na severu in zahodu Evrope ideal zelo homogen zvok, medtem ko je proti jugu Evrope in Amerike ter proti vzhodu Evrope in v Aziji bolj cenjeno, da pevci pojejo na svoj individualni način.

Velikokrat se pojavi vprašanje, koliko podpreti pevce pri upevanju s klavirjem. Dahl svetuje, da so začetne vaje brez klavirja, da pevci lažje slišijo svoj glas, kasneje pa lahko pevce podpremo s klavirjem, zlasti ko vaje vsebujejo elemente petja.

Nato se posebej posveti zborom glede na sestavo. Najprej se loti moških zborov in opozarja na uglasitev moških zborov, ker se v nizkih legah oglasi več harmonskih tonov.

Nekateri pevci so intonančno nizki, če pojejo s preveč glasom, ali želijo preglasiti svoje sopevce. Zanimiva je tudi njena opazka, da lahko basi na vzhodu pojejo veliko nižje tone kot na severu. Zato opozarja tudi na izbiro ustreznega repertoarja.

Iz vsega srca sem se nasmejala, ko v razdelku o ženskih zborih polemizira, da pesmi, ki so bile napisane za ženski zbor, ne zvenijo lepo, ko jih odpoje moška zasedba. Dahl slikovito opiše, da se pesem spremeni v atonalno juho, če jo zapojejo moški. Pri izbiri gradiva svetuje pesmi, kjer sta alt in sopran postavljena dovolj skupaj. Pravi, da se ženske bolj sprostijo, ko so same.

Pri mešanih zborih opozarja, da so velikokrat ženske številčno premočne z moškimi.

Pri zborih starejših pevcev nad 55 let opozarja na dovolj veliko notacijo in besedila, na redne tehnične vaje za glas, da se izognemo vibratu in intonančni nečistosti ter ustrezni osvetlitvi. Pri izbiri programa naj se zborovodja izogiba pesmim, ki imajo visoke tone.

Dahlava apelira, da je nujno spodbujati izkušene in šolane pevovodje, da delajo z otroki in mladimi. Posebej spodbuja deške zборе, saj se na ta način vzgaja bodoče moške pevce in se izogiba pomanjkanju moških pevcev.

Drugi del se posveča zborovodji. Zborovodja ima pred sabo najbolj kompleksen instrument. Naloga dobrega zborovodje je, da navduši vsakega pevca, da doseže svoj največji potencial in da vse različne načine glasbenega izraza vsakega posameznika združi v en način izražanja, to je tisti, ki je lasten zborovodji.

Pomembna naloga zborovodje je iskanje ustrezne zborovske literature. Poleg vseh sodobnih spletnih virov, opozarja, naj zborovodje ne pozabijo obiska koncertov. Preden se zborovodja nauči krenenj, je pomembno globoko razumevanje besedila, zlasti če je to v tujem jeziku. Nato je prav, da zborovodja pozna tudi življenje in delo skladatelja in obdobje, v katerem je delo nastalo. Sledi študija igranja po glasovih in združevanje petja po glasovih in nazadnje še faza interpretacije. Pri predstavitvi zboru je pomembno, da zbor začuti, da jih bo zborovodja uspešno pripeljal do obvladanja pesmi. Svetuje, da zborovodja ne spremlja zbora

ves čas s klavirjem, ampak tudi poslušša, kako zvenijo brez spremljave. Pogosto je uspešno, če se najprej postavi basov part, da imamo temelje. Združuje se glasove, ki imajo podobno linijo. Sama interpretacija naj počaka do trenutka, ko so osvojeni ostali elementi, tj. besedilo, ritem, melodija, glasba, akordi. Včasih je smiselno tudi, da se pesem ne uči od začetka do konca, ampak se išče podobne odseke, začne z zaključnim delom, morda nato z začetnim. Prav je, da se pevcem pove, da se bo ponovilo še enkrat zaradi težav na določenem mestu in ne le ponavlja znova in znova, ne da bi pevcu vedeli, zakaj.

V naslednjem poglavju se posveti intonaciji. Če posamezni pevec poje intonančno slabše, je potrebno ugotoviti razloge, npr. preveč pritiska, artikulacija preveč zadaj. Včasih pa so težave tudi osebne narave. Tudi neustrezen prostor za vaje lahko vpliva na kakovost petja. Pri upevanju svetuje, da poleg kvinte vadimo tudi na intervale, ki lahko pri petju vplivajo na slabšo intonacijo, in sicer veliko terco, malo terco (zlasti navzdol) in sekundo.

V svojem delu se dotakne tudi pomena skrbnega načrtovanja vaj, jasne vizije zborovodje, kaj želi doseči in si zamisliti časovni okvir načrtovanju koncerta in tudi tega, da dirigent zna kdaj tudi odkloniti in si postaviti meje, koliko zmore. V zadnjem delu spregovori o komunikaciji. Razmišlja o petju kot načinu izražanja, o tem, koliko naj dirigent nadzira pevce. Zanimivo je, kako pojmuje sebe kot dirigenta na odru. Pri tem uporabi prisposodbo zrcala. Zborovodja je obenem navdih pevcem in jih poslušša. Dotakne se tudi poglavja uspešne komunikacije, izogibanju besedi ne, zavedanju lastnih predpostavk, o tem, kaj pomeni, če zbor podedujemo, o značajskih lastnostih dobrega zborovodje, o neverbalni komunikaciji in odnosu s predsedstvom zbora, kako se spopasti z odsotnostjo pevcev na vajah. Dragi bralci Orglarčka, upam, da smo zbudili apetit po branju in nadaljnjem študiju!

Polona Mihalič Birs

Glasbeni riž

Tokrat se je Orglarček lotil priprave glasbenega riža.

Za pripravo potrebujemo: bel, črn in rdeč riž, vložene olive in stebila drobnjaka.

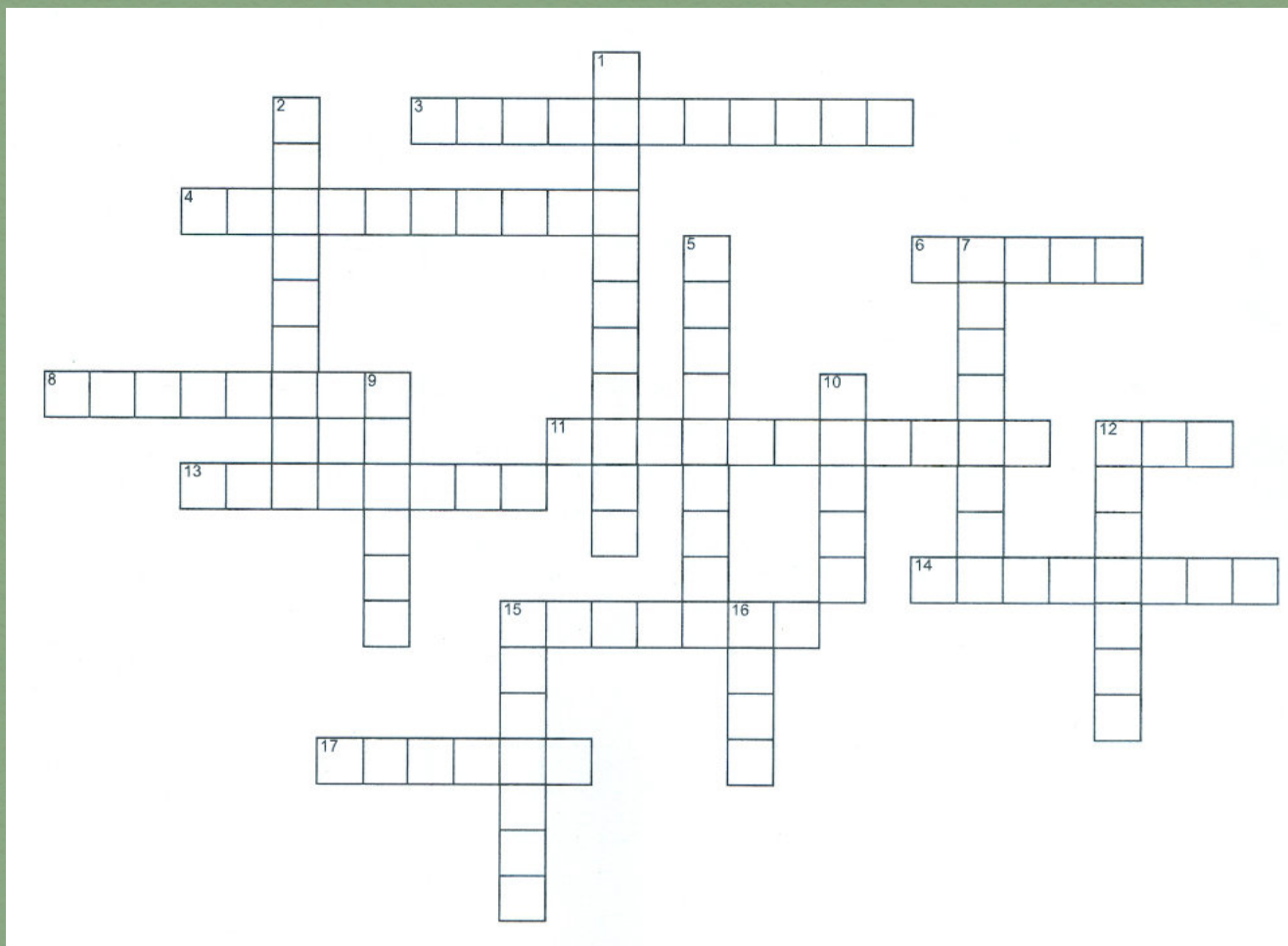
Najprej skuhamo riž. Bel riž je podlaga, ki jo enakomerno razporedimo po pladnju ali krožniku. Za notno črtovje skuhamo črn neoluščen riž. Note smo tokrat naredili rdeče in uporabili rdeč riž. Notne glavnice poudarimo z vložnimi olivami in notne vratove s stebli drobnjaka. Dober tek!

Opozorilo: napisana melodija mora biti seveda prijetna tudi za uho. Večglasje naj bo obvezno zgrajeno po principih strogega stavka (naloga za slušatelje prvega, drugega in tretjega letnika), četrti letniki se bodo lotili kontrapunkta z rižem.

Križanka

Dragi bralci Orglačka, tokrat smo za vas pripravili izziv s področja organologije.

VODORAVNO

3 razporeditev registrov na manuale in pedal ter kombinacij in zvez

4 traktura z zračnim prenosom s pomočjo zračnega pritiska v tankih cevah

6 drugo ime za ohišje orgel 8 drugo ime za lingualno piščal

11 drugo ime za vodne orgle, pri katerih se pritisk zraka uravnava s pomočjo vode

12 zbiralnik za stisnjen zrak, ki omogoča igranje na orgle, harmonij, harmoniko ali dude

13 sprednji del omare pri orglah, sestavljen je iz več skupin piščali, ki so pojoče ali neme

14 pedal, ki omogoča crescendo in decrescendo z odpiranjem in zapiranjem gibljivih polknic 15 nožni vzvod za poganjanje sape v mehove ali register, ki opozori mehača, da požene mehove

17 nasprotje od sapnice na poteg je sapnica na ...

NAVPIČNO

1 strokovni pregled in prevzem novih orgel, ki ga opravi izkušen organist ali komisija

2 pedal pri orglah, ki postopoma vključuje in izključuje registre in zveze, tudi ime rubrike v Orglarčku

5 pri mehanski trakturi letev ali žica kot del vzvoda

7 traktura z mehanskim prenosom s pomočjo abstrakt, kotov in gredi

9 drugo ime za zvezo

10 označba za igranje z vsemi registri, sopomenka je tutti

12 mersko razmerje med deli glasbila (npr. med širino in dolžino cevi)

15 ozek prekat v sapnici, ki vodi zrak k piščalim enega registra ali tipke

16 del cevi pri ustničnih piščalih, na katerem stoji piščal v odprtini nosilne deske

Še nekaj branja za dobro voljo

VPRAŠANJE NA IZPITU IZ LITURGIKE:

Profesor: Kakšen je primeren tempo za izvajanje obhajilne pesmi?

Kandidat: Narekuje ga dolžina vrste pri obhajilu: kratka vrsta: allegro vivace (živahno), dolga vrsta: lento funebre (pogrebno počasi).

RESNICA O BARITONU V PESMI PRED TABO KLEČIM (BARITON SOLO):

»Ti nimaš globin, ti nimaš višin.«

KAKŠNA JE RAZLIKA MED LITURGISTOM IN TERORISTOM?

S teroristom se lahko pogajaš.

VPRAŠANJE:

Zakaj so na koru prižgane dišeče palčke?

Napačni odgovor: Ker so budisti najeli kor za svoje meditativno srečanje.

Pravilni odgovor: Poteka srečanje organistov in dišeče palčke preženejo vonj številnih čevljev, ki so za vsakim vogalom.

Oglas

Dimnikarsko podjetje čisti vse: dimnike, peči in orgelske cevi za 64' registre.

